

Dorota Janisio-Pawłowska
Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny
Wydział Budownictwa i Architektury
Katedra Architektury Współczesnej Teorii i Metodologii Projektowania
ul. Piastów 17, 70-310 Szczecin
e-mail: dpawłowska@zut.edu.pl

Streszczenie
**Ewolucja myśli architektonicznej w obiektach sakralnych na terenie
archidiecezji szczecińsko - kamieńskiej.**

Rozprawa doktorska wykonana na Wydziale Budownictwa i Architektury Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie pod kierunkiem prof. dr hab. inż. arch. Adama M. Szyskiego.

Przedmiotem badań objętych niniejszą dysertacją jest analiza rozwoju współczesnej architektury sakralnej II połowy XX wieku w granicach archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej. Do badań przyjęto okres 1945-2005, dzieląc go na trzy podokresy 1945-1971, 1971-1989, lata po 1990 roku. Szereg wydarzeń badanego okresu wpłynął na rozwój i kształtowanie się obiektów architektury sakralnej. Z najistotniejszych należy wymienić reformy soboru watykańskiego II (1962–1965), które wpłynęły na zmianę historycznego wzorca kulturowego Kościoła rzymskokatolickiego jak również utworzenie diecezji szczecińsko-kamieńskiej (28 czerwca 1972 r.) na Ziemiach Zachodnich, co umożliwiło rozwój sieci parafii i budowy nowych obiektów sakralnych, polityczny przełom w 1989 roku, w następstwie którego Kościół katolicki uzyskał swobody w dziedzinie realizacji architektury i budownictwa sakralnego. W pracy przedstawiono szczegółowy spis obiektów powstałych w badanym okresie, przeanalizowano 101 kościołów, z których do dalszych badań wyselekcjonowano 40 obiektów. Dla wybranych kościołów zostały opracowane karty katalogowe, w których zawarto dane obiektu, schemat rzutu, opis kościoła i analizę architektoniczną. Na podstawie przyjętej metodologii badawczej możliwe było określenie cech wspólnych analizowanych obiektów z uwzględnieniem uwarunkowań przestrzennych i kompozycyjnych, co pozwoliło również określić wyróżniające się cechy i rozwiązania obiektów, spośród analizowanych kościołów. Dzięki temu dokonano wyboru najbardziej reprezentatywnych obiektów sakralnych. Do dalszego opracowania wytypowano 14 kościołów. Przeprowadzono ich szczegółową analizę, charakterystykę formy, wnętrza i symboliki.

Podstawowym celem pracy jest potwierdzenie tezy, iż w związku ze zmianami cywilizacyjno-kulturowymi, jakie zaszły w XX wieku, w rozumieniu pojęcia sacrum i związanych z tym funkcji budynku kościoła, szczególnie uwzględniając zmiany doktrynalne, jakie wprowadził sobór watykański II w architekturze obiektów sakralnych Kościoła

katolickiego, wielu architektów również w Polsce podjęło próby poszukiwania odpowiadające założeniom soboru „współczesnego kanonu”, mającego w sposób najbardziej akceptowalny wypełniać zawarte w dokumentach wytyczne wskazujące potrzebę nowego rozumienia pojęcia sacrum. Biorąc powyższe pod uwagę oraz fakt, że na terenie Pomorza Zachodniego (tak jak i w innych regionach kraju w latach 1945–2005) powstała znaczna liczba nowych obiektów sakralnych, istnieją wystarczające przesłanki do podjęcia próby skonfrontowania osiągnięć twórczych z tym, co stało się podstawą do podjęcia przeprowadzonych badań.

W celu udowodnienia tezy przeanalizowano powstałe obiekty. W rozdziale pierwszym, przybliżono obszar badań, zawarto metodologię i omówiono stan wiedzy. W drugim rozdziale omówiono historię budowy kościołów i przemian architektury sakralnej na Pomorzu Zachodnim. W trzecim rozdziale zwrócono uwagę na organizację struktur kościelnych po II wojnie światowej oraz rozwój powojennej architektury w dobie przemian cywilizacyjnych i kulturowych w świecie i Polsce. Kolejne dwa rozdziały poświęcono na omówienie wydarzeń wokół pierwszych powstających kościołów, przeprowadzono szczegółową analizę formalno - estetyczną wybranych obiektów i podsumowano lata 1972-1989 w zakresie ewolucji formy architektonicznej. Szósty i siódmy rozdział poświęcono III podokresowi badań, przeanalizowano wydarzenia jakie miały wpływ na powstanie obiektów sakralnych. Przeprowadzono szczegółową charakterystykę wybranych kościołów i podsumowano osiągnięcia twórcze po 1990 roku. W ósmym rozdziale podsumowującym, przedstawiono wyniki badań, na ich podstawie omówiono cechy formy powstałych, współczesnych kościołów w archidiecezji szczecińsko-kamieńskiej oraz sformułowano wnioski końcowe. W rozdziale dziewiątym zawarte zostały karty obiektów oraz tabele i schematy, zawierające min. zestawienia i dane analizowanych obiektów.

Na podstawie przeprowadzonych analiza obiektów, wniosków zawartych w poszczególnych rozdziałach oraz wyników badań, cel pracy został osiągnięty i omówiony we wnioskach końcowych. Wnioski wykazały, że choć autorzy podejmowali wyraźne próby poszukiwania „współczesnego kanonu” i mimo wielu dostrzeganych podobieństw w kształtowaniu bryły kościoła, to nie wykształcił się nowy kanon mogący być uznany za kanoniczny wzorzec kościoła, a w efekcie skonfrontowania działań twórczych, z tym co stało się podstawą do podjęcia poszukiwań, powstały jedynie nieliczne kościoły, które mogą stanowić wartość artystyczną.

10.05.2016
Dorota Junisio-Puntorak